

MURASZOMBAT ÉS VIDEKE

Gazdasági és társadalmi hetilap.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ár:
Égész évre 3 frt. Félévre 1 frt 50 kr. — A gazd. főkönyvelő tagjainak: egész évre 2 frt, félévre 1 frt.
Egyes szám ára 10 kr.
Előfizetési pénzek és reklamátiók a kiadóhivatalhoz intézendők.

Szerkesztő és kiadja:
A muraszombati gazd. főkönyvelő.
A szerkesztésért felelős:
TAKÁCS R. ISTVÁN, e. titkár.

Közíratok, levelek s egyéb szerkesztési közlemények a szerkesztőséghez küldendők.
Hirdetési díj: 1 hasábol petitsor egyszeri hirdetésnél 10 kr többszöri hirdetésnél sorokint 6 kr. Bélyegdíj 30 kr.
Nyilttér petitsora 25 kr.

Szabályrendelet

a munkakeresés ügye alatti csavargás meggátlása tárgyában.

1. §.

A vármegye területére munkakeresés céljából bejövő s igazolvánnyal bíró idegeneknek kis községekben 24 órai, nagyközségekben és rend. városokban 48 órai foglalkozás nélküli tartózkodási idő engedélyeztetik olyképen, hogy a vármegye területén az összes tartózkodási idő 15 napnál tovább nem terjedhet.

2. §.

A munkakereső idegen köteles a tartózkodási idő megállapítására véget a legelső község elöljáróságánál igazoló iratainak felmutatása mellett jelentkezni s erről az elöljárósági városokban a rendőrkapitány által rövid elismervényt kap, mely elismervény szolgál alapul a tartózkodási idő megállapításának.

3. §.

Azon estre, ha az első szakaszban megszabott tartózkodási idő az illető ügyeinek ellátására elegendő nem volna, indokolt szóbeli kérelmére az elöljáróság a tartózkodási időt erről adandó igazolvány mellett három napnál nem hosszabb időre meghosszabbíthatja, de csak akkor, ha az illető ezen idő alatt saját fentartásáról gondoskodni képes.

4. §.

A munkakeresés céljából vándorlóknak a koldulás tilos, azonban olyanoknak, kik hosszú betegség után minden vagyon nélkül és munkaképtelen állapotban legfeljebb 8 nap óta hagytak el valamely közkórházat: a községi elöljáróság, vagy városokban a rendőrkapitány megengedheti, hogy az első szakaszban megállapított tartózkodási időn belül könyöradományokat kérhesenek, mely engedély a tartózkodási elismervényben felveendő.

5. §.

A csendőrség, vagy a községi, városi örk által letartóztatott, vagy bárki által bejelentett oly egyének, kik jelen szabályrendeletben előszabott igazolvánnyal nem bírnak, vagy az itt meghatározott időn túl a község vagy a törvényhatóság területén tartózkodnak, további eljárás végett a jár. főszolgabíró, illetőleg polgármester elé állítandók.

6. §.

Mindazon vendéglősök, fogadósok s koresmárosok, kik a fentebbiek szerint jogosulatlanul tartózkodóknak szállást, vagy menhelyet adnak, kihágást követnek el, s 5—25 firtig terjedő pénzbüntetéssel, akik pedig ily egyének részére állandó tanyát tartanak, 10—50 firtig terjedő pénzbüntetéssel és öt napig terjedő elzárással büntetendők.

A pénzbüntetés végrehajthatatlanság esetén az 1879. 49. t.-cz. 22. §-a értelmében megfelelő elzárásra változtatólandó.

A befolyandó pénzbüntetés azon községi szegény-alap javára fordítandó, hol a megbüntetett illetőséggel bír.

7. §.

Azon vándorló, ki a jelen szabályrendelet ellen vét, az 1879. LX. t.-cz. 62. §-ban körülírt kihágást követ el és ennek rendelkezéseivel képest büntetetik.

8. §.

A jelen szabályrendelet alapján elbírálandó kihágási ügyekben első fokban a járási főszolgabíró, illetőleg városokban a rendőrkapitányok, második fokban a vármegye alispánja, harmadik fokban a magy. kir. belügyminiszterium bírászkodik.

Muraszombat, 1891. október 20.

Tekintetes Szerkesztő ur!

Engedje meg, hogy b. lapja hasábjainak egyikét az egyszerű én is igénybe vegyem, egy esetnek nyilvánosságra hozatalával, mely vclm, illetve nőmmel Stájérszágban egy murecki vásár alkalmával történt; tanúsági valaki t. olvasói közül belőle tanúságot, vagy — amidőn az illetékes hatóságok adomást vesznek róla — üzletársaim a 9.5-ben legalább meg lesznek mentve hasonló kellemetlenségektől.

Levéltári forgacsok.

A „Vasmegyei Lapok” 83. számából vesszük át Balogh Gy. derék levestárnok s hírlapiró alábbi cikkét, mely bennünket közelről érdekel.

Mindig kellemetlenül hat rám, ha jelesenek nevet hírlapokban, történeti munkáiban és egyébutti hibásan írják

Leggyakrabban történeik ez Szápáry, Széchenyi és Batthyányi nevével, mi ránk vasmegeyei névre annál bántóbb lehet mert e három történeti neves viselőit szorosabban amagunéknak szoktuk tartani.

Szapáry, Szápáry, Szápáry. Szécseny, Szécheni, Széchenyi. Batthyány Batthyányi, Batthyányi.

Ily változatokban találkoztam e történeti nevekkel lepton-nyomon.

Melyik hat az igazí?

Felbolygattam régi végrendeleteket osztály- és egyéb családi leveleket, iratokat, hogy meggyőződést szerezzek arról, miben állapodtak meg gyer nev-monographiáink, s hogyan írták maguk magukat e nevek viselői.

Elvégre én nem válik dicséretünkre. ha meg azzal sem vagyunk tisztában, hogyan kell leírunk a nevét azon nagyoknak, kiket büszkeséggel vallunk a magunkéknak.

Szombathy Ignác dr. 1888-ban „Szápáry vagy Szápáry” címmel egy történelmi tanulmányt adott ki, mely a Szápáry név helyesírásával foglalkozik.

Szombathy úgy tudja, hogy a Szápáryak nevüket a veszpremvármegyei Szapár helyesgtől kölcsönözték.

Ennek a helységnek a régi lakói tótok voltak s falujuk nevét e tót szóból *cap* (bak) és az *ár* ragból képeztek s így lett Capár vagyis bakos.

A Capár után egy ideig a Szápáryakat is Czapáry-aknak neveztek, idővel azonban a Capár Szapár-ra, a Capáry pedig Szápáry-ra változott.

A Szápáry név helyesírása tehát Szombathy szerint: Szápáry.

Szombathyan látzik igazat adni egy 1637. május 17-én kelt pörös irat, melyben az aláírás ez: Szápáry Peter.

Egy 1710. február 16-án Pozsonyban kelt osztályos levelen azonban, — mely szerint Szápáry Peter és Szápáry Miklós testvérek muraszombati, szecsiszigeti és vágbesztercei javakon megosztóznak, egy találat, hogy mind Peter. mind Miklós határozottan Szápáry-nak írják magukat.

De a család más tagjai is különböző időkből gyakrabban írják magukat Szápáry-nak, mint Szápáry-nak, s feltehető, hogy ez utóbbi aláírásoknál az első szótág ekezte csak szorakozottságból maradt el, — emel fogva aligha tévednek azok, kik úgy vélik, hogy e grófi család neve helyesen: Szápáry-nak írando

Széchenyi Ferencnek, István atyjának, három levele fekszik előttem 1810-ből. Mind három latinul írja magát ilyenképen: C. Fr. Széchenyi. Széchenyi István, a legnagyobbat magyar azonban a hasonlóan kezeim közt levő 1847. és 1848-ban kelt sajátkezű levelein s máshol is következetesen ekként írja a nevét: Széchenyi.

Azt hiszem, hogy a Széchenyi név írásánál a nagy hazai orthografiáját kell elfogadnunk

Ami a Batthyány nevet illeti e kiváló család tagjai közül a mult században mind Batthyányi Lajos nádor, mind Batthyány József esztorgomi érsek Batthyánnak írták magukat.

Igy írta név Batthyányi Fülöp is, vármegyei örökös kapitánya s 1809-ben a felkelő nemes sereg ezredese.

Most a Batthyányiak: Batthyányiaknak írják magukat; így írta Batthyányi Lajos is, az első felelős miniszterium elnöke, de tekintettel az ősek nevelésére. — bizonyára helytelenül.

Történetiroink közül Horváth Mihály és Csuda Jenő is azoknak adnak igazat, akik: Batthyányit írják

Hazajáró lelkek.

— Elbeszélés. Írta: VÁRADI ANTAL. —

(Folytatás) „K. Cs. L.” után

A nézők vállvonogatva távoztak el, a zsidók ösvedugott fejvel nevettek a drága vásáron. A végrehajtott megsejnalta a jegyzőkönyvet, aláírták — punktum.

Igy lett a Pesti Mátyás háza Székla Györgyé. Nem használt ellene a Klára asszony imádsága. A mint föl akarnak kelni az asztaltól, megint megüti a halk zokogás az ügyvédsegéd fület. Már közelebb hangzott. Fölkelt a szegény arva s oda támasztotta könyves arcát a könyhas/főfel-fához s bántult be az úres házba, a jól ismert sarkokba, ahol nem sürgőn az ő kedves édes anyja, az zokogott megint keservesen.

Becses lapja f. évi 21. számának hirrovatában "Vásárosok figyelmebe" czim alatt jelent meg egy figyelmeztetés, a melyben az iparosok és kereskedők ama jogukra figyelmeztetnek, hogy az 1878. XX. tcz. 14. §-a értelmében a monarchia másik felében is vásárokat tarthatnak és hogy netán előforduló sérelmek esetén vagy a muraszombati tek. főszejgabiróságánál vagy pedig Regedében a cs. és kir. kerületi kapitányságnál orvoslást keressenek. E közlemény történetét szádekomb tek. szerkesztő ural ismerteti.

1891. év május 23-án történt, hogy ném Műreckben akarta az e napi országos vásárt tartani. Alig hogy azonban árui részben kikerült volna, az ottani csendőrállomás őrsvezetője a sátor előtt termett és iparigazolványát kérte.

Ném azt mondta, hogy illyent már 1889. május 2-án szerzett ugyan, de — miként a többi kereskedők egyike sem — ő is magával nem hordja azt, létezését azonban kívánatra sürgönyileg azonnal bebizonyíthatja. Az őrsvezető azonban magyar igazolványról tudni mitsem akart, hanem stájeri kért, bár — ha akárhogy is kutatta volna — a tőlünk odajött vásárosok egyikénél is illyent feltalálni képtelen lett volna.

Híába volt ném azon ellenvetése, hogy 2 évi gyakorlata alatt számtalan stájer vásárt látogatott, anélkül hogy egyszer is töle német igazolványt kértek volna és viszont onnan is ugyanannyszor jönnek hozzáunk a népek, még saját szakmabelieink is, kikről szinte magyar ipar-engedélyt soha sem követeltek; — híába volt többeknek ebbeli bizonyítása és kezeskedése, az őrsvezető nem tárgyalta, a portékát azonnal becsomagolni és a bírósághoz szállíttatni rendelte és szuronyos fegyverrel kísérte a síró nőt a városon végig a járásbíró elé, ki jegyzőkönyvet véve fel vele, a 150 ft értékét képviselő és csupa megengedett magyar, német és vend nyelvű imakönyvekből álló készletét elkobozta nemcsak, de meg őt is — állításaink minden kétséget kizárólag leendő bebizonyításig — azon egyszerű okból, mert az akkori vásárra előjónni mérészelt, szabadságától is megfosztani akarta.

Junius 28-ára azaz 35 nappal későbbre, mi után már a gráci helytartóságot, Műreck-et és Regedet bejártam volna, volt végre a kezünkhöz juttatott idézés szerint kitzve a tárgyalás, melyen a midőn Graczbán a kiküldött cs. és kir. járásbíró előtt megjelentünk volna, azt kérdezték tőlünk: mit akarnak ma itt, hisz már el lettünk makacsolva jun. 8-án, a mai határidő pedig valószínűleg csak tollhiba lehet.

Messze menne, t. olvasóit azzal úttutai, mint lettem ezen másolási hiba folytán egy

Az ügyvédségé megint a végrehajtóhoz fordult.

— Mit csináljunk azzal a szegény árvával, mondja?

A végrehajtó még hidegebben felelt rá, hogy — Kidobjuk — punktum!

Ez a szó fölírta hallgatásából Szikla Györgyöt. A keményszívű ember, aki megelégedéssel látta tönkremenni a szegény családot, melynek vallásosságát, jámborságát nem szerette, csufoolta; melynek bukását megőrvendülte, most azzal a szomorú diadalra vezető a pusztá udvaron, melyet az az ember érez, a kinek ártó szava beteljesült. Hanem nem érezte magát egészen jól az ő igazságában. Valami lelki szó, a melyet még nem hallott soha — mintha azt sugta volna neki, hogy része van a szerencsétlenségben, mert nem nyújtott elegendő segítséget, mikor tehette volna. Annak az árva gyerekek a sírás, szomorú nézése a konyhajtóban, meg épen séggel rosszul hatottak rá. Szorolni érezte a szívét, mintha félt volna valamitől.

Kézét ökölbe szorította, mintha íteni akart volna valakit s elfuttotta a mérög, hogy miért van hát így? mért van itt ez az árva? Mért nem örülhet ő diadalának zavartalanul?

Szerette volna leítni azt a síró kölyköt az öklével... mikor jéges-hidegen hangzott föl a a végrehajtó szava:

— Kidobjuk! Punktum!

Megfordult a harag, leest a fölemelt kéz, megborodt maga-magától a haragos ember. Ha hitt volna Istenben, azt hitte volna, hogy azt a

ujabb tárgyalásra idézve, elég, hogy végül augusztus 12-én 6419/1347. sz. alatt 2 ft 50 krnyi bírságra és a könyveknek elvesztésére lettem itélve, azon megnyugtatóssal, hogy menjek csak haza, ezen ítélet nómél, mint a kihágás elkövetőjével majd írásban közölteni fog, mi ellen akkor, ha tetszik, orvoslással élhet.

Október 17-éig hiába várt ném ez ítéletre, míg végre helyette kapott egy 1/4 éves 2 ft-ról szóló fizetési meghagyást, mely az ítéletbeli összeghez hasonlítva valószínűleg szinte tollhibát tartalmaz.

Az ítéleten kívül hiába várok arra is, hogy — miként engem a regedei cs. és kir. kerületi kapitányság biztatni szives volt — tudósítva leszek az elkobzott könyvek előverezéseinek határnapjáról, de ugy látszik ez sem történik meg s így május 23-ától a mai napig az egész ügyről többet nem tudok, mint azt, hogy imakönyveim közel egy fél éve már Műreckben fekszenek, mely intézkedésről még jogerős ítéletet sem kaptunk; — hogy nem számítva a vásár meg nem tarthatásából származott kárt, 2-szeri tárgyalásra történt megjelenésem körülbelül 20 fribomb került és hogy a nőmre körülbelül 2 ft 50 kr. pénzbírságból 2 ft 8 nap alatt külföldbeni végrehajtás terhe mellett lefizessek.

Ez a tényállás és folyamánya maig, most már csak azt kérdezem: ha az 1878. évi XX. t. cz. 14. §-a értelmében az iparos és kereskedőknek meg van engedve, portékájukat a monarchia másik felében s így Stájerhonban is szabadon árusítani; —

ha mi határszéliek még azokivül ama kölcsönös megegyezésben állunk a stájerokkal, hogy mi át, ők pedig mi hozzáuk jöhettek minden háborítás nélkül, mint ahogy ez tényleg évek óta gyakorlatban is van; —

ha továbbá a regede-jársásbeli könyvkötők nemcsak a velük szomszédos Muraszombatba, hanem még Zalába is jöhetnek mint biztosan állíthatom: magyar iparengedély nélkül, mily jögalapon mernek Műreckben — és épen Műreckben, ahol ezeltől 2 évvel Pecsics József csizmadiamester poigártársunkkal ugyan ezt akarták cselekedni, de vesztükre — egy Magyarországon adót fizető polgártól náluk beszerzendő iparengedélyt kéri és mi több: ha csakugyan létezik is náluk ily értelmű törvény, szabad-e a stájeroknak egy magyar honpolgárt és még hozzá egy védtelen nőt törvény nemtudásból származó egyszerű kihágásért a városon végig szuronyosan harjítani és egy vagyonatlan iparost egész araktázelettől megfosztani?!

Magamat egyebekben stb.

GRÜNBAUM MARK,
könyvnyomdatálatudonos és könyvkereskedő
Muraszombatban.

szót az Isten küldte. Így csak a fagyasztó, fájdalom voltát érezte annak a szónak s azt hitte, hogy az ördög beszélt a végrehajtótól.

— Ne dobják ki! — mormogá küszködve magával.

A hivatalos emberek körülöleg néztek rá, hogy mit akar hát?

Valami jutott Szikla Györgynek eszébe, a mivel megmenhette keményszívűségének látszatát, melyet nem tudott igazán megőrizni.

— Tudják az urak, nagyon nyavának van ez a kölyök nevelve. Nem tud ez mást, csak imádkozni, meg jajgatni. — Majd én nevelék belőle embert — a magam módja szerint. Elfogadom — ráadásnak!

A hivatalos emberek pedig bánták is nagyon, hogy fölfogadjá-e Szikla György az árva Pálit, vagy sem? A végrehajtó összeomlótt az irasok, elbőte a papaszemét, kinyitotta a parnplját, mert szemelni kezdett az eső s azt dörmögte maga elé, a mint Szikla György előtt elhaladt: — Bolond!

Az ügyvédségé pedig odament hozzá, megfogta a kezét Sziklának, megrázta, megszorította és megáldott hangon csak annyit mondott neki: — Derék ember kedve. Megáldja az Isten!

— No eliol! — pattant föl Szikla György — az Isten! engem bizony ne áldogasson. Nem áldásért tettem... No bizony. Meg van ez a ház átkozva, hogy a mint valaki belép s valamit tesz benne, mindjárt Isten áldását emlegetnek? Azzal a fiúhoz lépett.

— Pál, akarsz-e nálam maradni? Itt lak-

A muraszombati járási tanítókör

október hó 1-én tartott körgyűlésén felolvasott munkáikat t. olvasóinkkal a következőkben közöljük:

Török Ernő muraszombati kir. közjegyző, a vas megyei tankerületi tanítótestület tiszteletbeli tagjának felolvasása

A fegyelemlől.

Tisztelt Körgyűlés!

Nagyon is szerencsésnek és végtelenül boldognak érzem magamat, hogy rég óhajtott halálomnak, ragaszkodásomnak a tanítói kar irányában a nyilvánosság előtt leplezetlenül, őszinte és szívből fakadó magyar érzelmet kifejezést adhassak.

Ez semmi áron sem vagyokozom elismerésre, dicsekedésre, a ki tudja kötelességét, az megy a pusztáig elé és nem kérdezi: jönek-e utána mások is.

Nagy szellemek buktának el, őket koruk meg nem érte; csak századok múltával — mondhatom tájálva — említik nevét a dicsekedés, a ki szembe szállott korának ferde felfogásával, előléteivel, elfogultságával, bár törtek is ellene. —

— És mégis mozog a föld!, mondá ki egykoron az elvet, a csillagászat egyik kimagasló alakja Galileo tudós anyagi megpróbáltatás után is. Kibört belkőből az igazság ereje, a mit ma már mindannyian tudunk s akkoriban őt üldözték miatta.

Nem vezetem az igen Tisztelt Körgyűlést a csillagok egekbe, maradjunk mi az Isten útja földön.

Nem akarom bevonulni és a nap körülírt sétatujok változásaiban kísérni boldogjónkat.

Csillagok vagyunk mindannyian, blygunk az élet viharos tengeren mindannyian.

No és ánde épen az a fő elkerülés: bölcsőtől a sírig miként élünk, miként munkálkodunk, miként hussunk, alkossunk és gyarapítsunk a magyarok Istenre által ezer éven át, anyai vész és vizsaly után is fentálló, imádság szeretett magyar hazánk fövére.

En szivesőrmest maradók Önök körében és és élek Önökkel és Önök jogos igényeinek kivásáért. —

Engem erre kötelez a hála, melyet egy diploma tanított mindenkor iródomban, melyet 1882. évi november hó 1-jéről kelteze kaptam a vas megyei tankerületi tanítótestülettől, mint tiszteletbeli tag.

Magyar ember szavaként tehát teljes joggal önk körében „letessen a garast.” — Ne várjunk tőlünk Urami szakszabert eláruló szakszerítéreközést; nem vagyok eszmadia, nem tudok eszmadt csinálni, de meg csak föltozni sem.

De hat vizsgálatom magamat azon tudattal, hogy minden ember miniszter nem lehet; hogy kiesel esermélyből nő nagyra a mi fejedelmi Dunánk.

De van ezen kívül valami, a mi biztat és bátorít arra, hogy a dilettáns álljon a szakemberek elé. —

A nagy világon e kívül minesen számodra hely! — Ez az én jelszavam, ez a kötelességtudás alapja, fundamentuma! Mert ezen ezéves vérszattata földet nekünk kell megtartanunk utóaink számára. E magasatos jelszóból indul ki fellépésem.

Voltam valaha én is kicsi emberke; azóta megnyultam, meglehetősen hosszú ember vált belőlem, hogy egykori tanárom szavaival éljek.

Tisztelt Körgyűlés! A mult anyja a jelennek és a jelen szülője a jövőnek.

Folytatás a mellékleten.

hatol tovább is apád házában. Te viselsz rá gondot. Ugy sincs hozzá valós eszlelem.

Az árva csak annyit hallott, hogy itt maradhat, a kedves, fájdalom, üres szálló házában... Nem jut idegen kézre. Nem döntik össze a rossz emberke.

Odament Szikla Györgyghöz s azzal a boldogult édes anyjától tanult szép móddal, szelidséggel, a mely a jó gyerekek tulajdonsága, megcsokolta a kevély ember kezét.

Szikla György majd hogy el nem kiáltotta magát! Az ő kezét megcsokolta valaki!

S épen ez az árva!

Égett a csók helye a kezén...

— Elmaradt rólam, gyerek?! Nem szeretem én azt! dörmög rá.

Az pedig ráemelte könnyben ázott szemét s csak annyit mondott:

— Áldja meg az Isten!

— Mar megint Istenáldás? — forrázott föl Szikla. — Megbolondultál? No csak gyere velem. Majd leszoktatlak én téged az Istenáldásról. Múltól fogva én nevellek.

II.

A Pali gyerekekkel valami új szellem költöztétél Szikla György házába. A változólagos folytomas korholása daczára sem váltottatott annak a lelke semmit. Elmöndta rendezte a maga reggeli és délelti imádságát, kezét eszólot lefekvéskor Szikla Györgynek s minden áldott nap az Isten minden áldását kívánta fejére azért a jőért, a melyel őt, a szegény elhagyott árva elhalmozta

(Folyt. köv.)

Van-e családja és családnya, a ki ne kívánna önmagának és dédelgetett cseméjének időt, jöletét, boldogságát?!

Józan fövel ilyet feltenni és gondolni nem lehet; de hát az élet mégis igen sok ellenkező példárdó ad tanúságot.

És mert ez igazolhatatlanul így áll és mert az ember inkább szászor ördög, mint egyszerű anyával, elől a legnevesebb hivatás; ugyancsak varázsolni elő az ördögöbél.

Mi teszi ezt, mily okokra és módokra? A vallásrökösés nevelés ikerestvére a fegyelem.

Fegyelem! Fegyelem?

Rövid szó tele megelégedés értelemmel! Akár egy bánya ismeretlen kincsével, átkaival!

Áldás a fegyelem, de lehet néha átok is! És mégis kell a fegyelem.

Nézzenek körül Uraim a nagyvilágban! Fegyverkezni minden állam. fegyverben az erő, a hatalom, mely megfélemlíti a szomszéd országot; az erősből győz és „Vae victis!” jaj a legyőzötteknek!

Ezt mutatja a történelem! Igen is ám! de a hontartó elem, a jövő reménye, az apró nemzetek ellen és mellett micsoda fegyverrel élünk?

Bismarckot neveztek vasembernek; vasakarattal, vasjellemmel, vasból acélezott, hajlathatatlan meggyőződéssel a dírb-darab hercegségekből teremtetett egy ma uralgó, befolyásra kimagasló beállamot.

A vas-fegyelem teremtette meg és tartotta fent száunkra a nyugalmat, a békés munkálkodhatást.

Bérek Istén nyílt templomába, a szabad természetbe, ott is a vas-fegyelm szigorát látom. A zordon tólet követi az fűdítő tavasz és nem megfordítva.

„Oratio est anima rerum!” (Rend a dolog vejele, lelke.) Ezr-déves jelge ez! És méltán csatlakozom Uraim, hogy a humanismus köpenye alá rejtözze mai nap megrettent és valódi rendtől; álszavak ködöbe burkolözva igen sokan feledek, hogy mi a rend, hogyan kelljen azt fontartani akkor, mikor nem a tanító egyéni szenvedélye kerül az igazság melegébe, de egy gyermek-szelleg egy csapat, sőt talán egy osztály növendékeinek erkölése vagy megmetyévezése?

Az hiszem a választás a kéttő között könnyű. Csak hogy sok ut vezet Rómába! Már most melyiken haladjunk?

Sok és neves, emberbarati szempont, vezérelt engem azon könyös kérdés feszegetésére, vajjon van-e a fegyelemre szükség és miképen gyakorolható a fegyelem, hogy hatása áldásthöz legyen az iskolában.

További kérdés az, vajjon kik, hol, mikor és mi módon folyának be a fegyelem gyakorlására és mi módon?

Az I. kérdést illetőleg nem létezhetik kifogás; a fegyelem az iskolai élet elengedhetetlen alapkövetelménye.

A II. kérdést illetőleg: „Hogyan gyakoroljuk a fegyelemet? hogy hatása legyen, a hatás a várt sikeres eredményt szűle” — számolnunk kell a befolyó tényezőkre.

Tartsuk meg a természet rendje szerinti fejlődés menetét és lépjük át a családi szentélyt.

Ott találjuk a szerető édes anyát, aki a szive alatt hordott magzatot sirás közben a szeretetnek oly édes és megnyugtató csókjával árasztja el; majd csitítja, majd dudol neki valami édes alatta bűbesóttal.

Ez az első fegyelem és az szeretet műve.

A gyermek nő, fejlődik benne az ész világa, ő zöme sugallja, hogy szabadságra született, hogy van neki is akarat, megkezdí jogának gyakorlását, sirva fakad, larmáz, makrancoskodik. Mit tesz ekkor a legerősebb anya, ha minden kísérlet a békéltetés iránt megbiúsult? Ha túrelmét veszteti kénytelen?

Bizony — ha szép szavai nem vezetnek célra — fenyítő eszközöz nyúl.

Tisztelt Kőrgyűlés! Még a főzőkanálnak is kijutott valamikor szerepe, a mit igen sokan bizonyíthatnak, és még sem esett kár bennül, ha is élénk virágöz egészében. — Hala Istennek!

Majd a szülő létszi gondját jó részben és a kedvezet esemélt iskolába küldi.

Itt kéri-közben a egy kis figyelem.

A szülő örök kötelelessége, elengedhetetlen feladata, hogy gyermekeire akár személyesen, akár megbízott utján figyeljen; a mit a szülő maga nem tehet, odaáll helyette és nevében a tanító, a ki az iskolában szerentem valóságos apahelyettes, anyahelyettes.

A mint a gyermek az iskolába lép, míg a szülő körbe nem tér vissza, addig a tanító az ő szülője.

Már ha most ismerjük a közmondást: „Az alma nem esik messze fájától”, — a nemesen, józannal és okosan gondolkozó szülő kell, hogy szigorúban legyen gyermeke iránt, mint az elő helyettesítő tanító.

Melyik szülő nem venné zokn, ha rá a megbélyegző, lealázó közmondást alkalmazzák: „Az alma nem esik messze fájától.” Pedig a világ itél, — bár sokszor alaptalanul.

A gyermek bevezése, kényeztetése a legjobb családban szülhet lumpokat, hasznaveho-

tetlen herceket és az alma igen is messze eshetik fájától.

Ismerem egy előkelő, gazdag uri családot; egyetlen fiók volt szemök fénye. — Szabadjára eresztették, nem felekedtek, nem intették, semmitől vissza nem tartották, sőt nevelőjének is ezen eljárásrt irták elő.

A bogáncs-kór is megű; a gyermek is felseperedett, — francia nevelési urficskává — a miként büszkén mondogatták az öregek.

Ezek bebonyták szemüket s egy év múlva az ufi a 200 ezer ft értékű vagyonuk nyakára hágyott és egy utszéli eszárásban aludt el örökre elhagyatva, elzülve, nyomorultan.

De hát hogyan szabad ellentétes példát felhoznom és szótlanom magamról is e tárgyban.

Az elemi iskolát szülőföldemem, Zala-Egereszen — távol a szülői felügyeletől — járván, bizony járta a gombozás, a bineczkés, lapdázás, kifutós stb., csak a könyvet nem forgattam.

A III-ik osztály első félében lettem utolsó előtti tanuló. Ha kalap volna fejemen e pillanatban, szívesen levennem boldogult tantóm, Refy Lajos emlékére. Legyen nyugodt és békés az ő siri álma!

Lekapott újajmról és éreztetést rajtam a nád-pálcázás sajtálások erejét, befolyását.

Tisztelt Kőrgyűlés! Ekkor jöttem rá, hogy van ám a világon szubordinatio, alárendeltség —, más szóval fegyelem és ismételve, halázzettel mondom nyíltan köszönetet elhunyt tantómnak utólag is, mert áldást hozott reám az ő sújtó keze, nád-pálcáját ma is tiszteltem, majd később nevelő koromban magam is használtam és pedig — elő példával igazolhatom — teljes sikerrel. Legyen áldott volt tantóm emlékezete!

Vége van ott a fegyelemnek, a haladásnak, az iskolai oktatás sikerének, az iskola tekintélyének is ám, a hol a fegyelemet csak hírnévből ismerik, avagy holdvilágos éjszakák gyorolják.

Ne ijedjen meg a t. Kőrgyűlés! Nem mondom azt, hogy régi szokás szerent „sós vízbe mártott korbasót” tarsanak rakátorn. Isten mentsen attól.

Lelek legszertebb meggyőződéséből csak azon szülőt üdvözölhetem, a ki felismerkedve lelkében, a helyzetet kiismerve, gyermeke előtt igazat a tanítóknak ad és megfűdi gyermekét s utasítja a köteles tiszteltre, engedelmességre és éber vigyázásra. Ha a szülő talpraesett gyermekeit, majdán embert akar nevelni magzatából, akkor fogjon kezét a tanítóval s mondja el neki szeretet-és bizalomteljesen: „Tanító uram, gyermekem sorsát, jöletét, jövőjét bizalommal toszem le kezébe!”

Ez ad erőt, bizalmat, szívet-leket a tanítóknak a nehéz munkában; ily nyilatkozat mellett lesz fegyelem és egy gyermek sem érzi, hogy a fegyelem fáj, avagy esip. —

Sokat mondhatnak a szülőktől még, de a rövid idő haladására int.

Ha szíves türelmököt még ki nem merítetem, legyen szabad pár észrevételt tennem a tanító működésére az iskolában.

Már fiatal jogászkoromban előszórettel látoztattam be — a mint ágyeim engedtek — az iskolába városom és vidéken egyaránt.

Jól esett lelkemnek látni a gyermekeit, mikor szemre, szája, lelke, szíve ott csüggett a tanító előadásán, meséjén, elbeszélésén.

Óbba, vagy padra rakott kézzel, feszült figyelemmel, mely eszűben látni a gyermekeit; igazán lélekemelő látvány az iskolában.

De mikor egyik esipi a másikat; mikor a renhez szoktatott gyermeket a másik zavarja, oldalát taszítja, haját húzza, lábát rugdosza; beszélget, mikor a padsonban vetkőzik, lábait a pad tetetejére rakja, miközben szenttanuja magam voltam, akkor igazán elborult lelke.

Egy kérdés támadott bennem, tisztelt Kőrgyűlés!

Mi, avagy ki lehet ezen türelmetlen állapotnak oka?

Eitéltem először a tulhajtott és ma divó humanizmust, melynek gyümölese az, hogy ma már a bűnösök számára kell palotákat építenünk köztársaságunkban; mert a humanizmust köpönyegnek ismerjük, mely nem fedheti el a farkaslábat.

A statisztika — a humanizmus mellett is — a bünosetek növekedésére vall.

Lépjen tehát a humanizmus helyébe az emberbarati szeretettel párosult s anyiszor jogosult szigor.

Eitéltem 2-szor azon oktanban szülők eljárását, mikor azt sem tudják, vajjon gyermekek miként viseli magát, hogyan tanul, vajjon örömet hoz-e az aggdó és áldozó szülkre az év végén, egy szóval be sem tekintenek az iskolába, otthon meg elég botorul gyermekeiknek fogják pártját, sőt rátanítják a daczra, az engedetlenségre és arra, hogy szemébe mondják tanítójuknak: „Maga engem nem büntetlet meg”, mert az én apám ez meg ez.

Oly helyeken a tanító köztől kézzel — bár szíve vezrik, szíve fá — fegyelem nem tarthat.

És fegyelem dolgában ily viszonyok között felmentem a tanító.

Hiszen a tanító szerény fizetése mellett is eltelve magasztos hivatásának tudatával belép

gyermekei közé; otthon felelti buját, gondját és az élet minden nehézségeit.

Le akar ereszkedni növendékeinek eszéhez, mert hiába röpökde gondolatival a felhők határain túl; keresi, kutatja éber ésszel, vajjon melyik kérdésre nyil meg a kicsikének esze, gondolközása. Keresi, kutatja, miyi alapon férhet a kised eszéhez, hogyan gyújthatja meg annak agyában Isten által elhelyezett szikrát, mely valaha a kis emberi eseméltből büszkén felemlkedő fő legyen, mely hirtelen jó magot, csinaljon világosságot, teremtson bámi hatáskörben üdvöz és boldogságot.

A tanítóban megvan a legszentebb akarat és találkozik, avagy találkoznak oly növendékek, a kik őt nem hallgatják, másokat az előadás, magyarázat közben zavarnak, békétlenkednek, rendetlenkednek; őket a tanító megintti, jóakarattal figyelmezteti, fidi, kiállítja, ietelrtdeti, bezárja és mind ez esztleg nem lehet cselhoz.

Egy megmetyéztett jütött a bajt megkapja az egész nyaj; pedig sok ragadós baj van és leghamarabb utánoz a gyermek előbb a rosszban, mint a jóban.

Ha a tanító a szülőt figyelmezteti a gyermek gonosz magaviseletére, az igen sokszor a bevezett gyermeknek fogja pártját; oda van a tanító tekintély akkor már a gyermek előtt örökre.

Ha a tanító hallgat és szemel huny, a nebulók öszszesugnak: „Nem bánnt ám bennünket, mert nekünk bántani nem szabad.”

Ez tisztelt Kőrgyűlés nyí, ismerem közvetlen tapasztalásból, de tudják Önök is igen jól.

Nem hagyhatok figyelmen kívül egy érdekes mozzanatot.

Ha valahol egy iskolánál több tanító működik, ott első sorban követelem, hogy legyen tanultelteli szellem; mindegyik erő mozojzon saját hatáskörében s ne akarjon nagyobbban látszani egyik se társai fölött, mint a mi valóságosan.

A többi közül egynek kell lenni, a ki vele hasonrangú és hason-, olykor bizony magasabb képzettségű szakértársít vesesse, velük tanácskozzék, az iskolai kérdésekben őket az osztó igazság szerint képviselve.

Ámde ha az ily egyes magát muszka ezárrá tojtja föl, basáskodik, ellenveleményt nem tűr, saját extrém, felület, tapintatlan, érthetetlen, indokolhatatlan nézeteit akarja előtérbe tolni. — a ki panaszos szülöket kihalgat és elfelnye a „de me sine me” elvét, szakúrsa hata az iskolákdi, meghalgtatás nélkül bírások, ázsiai kényrn módjára — az tisztelt Kőrgyűlés elő megrottója a fegyelemnek, elvtáratlanul ellenség a rendnek, az assa alá a tanító hatásközüksége tekintélyét és vele az iskola jövőjét.

Szomorú e kép; de az orvosnak nem szabad vissziaradnia az amputálás farasztó munkái föl sem.

En szívem melegből kiserem édes örömet a tanító meg nem halált szenvedését a jobb a reményében.

Ha a szép szó nem használ, ha erkölcsi elhatás, buzdlása, figyelmeltetésé kárba vész, ha a rakonzalán pedagógeköröz örül az ő vergődésének, ő pedig minden fáradozását vesztölözta sőt tudja, hogy őt róják meg, ha növendéket tudatlanok, Isteneure mondom, nem csudálkozom, ha a fenytés kezel fogható, érzékenyebb mód-szeréhez fordul.

Lehetnek más véleményen is sokan, tisztelt Kőrgyűlés! De az is tudom, nincs oly szakácsa a világnak, a ki mindenki szája izére főzessen.

De mert tényekről szóltam, teúnyval akarom álláspontomat bizonyítani.

A felső-örri kir. járásbíroságnál néhány évvel ezelött megjelent egy panaszos apa és bepörtölte a tanító, hogy fiát megverte és rajta a könnyű testi sértés vétségét követte el, elesen hangszilyozván, hogy a tanítóknak verni nem szabad.

Az ügyet Menyey László, Menyey József boldogult tanfelügyelő fia, kir táblai tanácsgyűző mint akkoriban bírosági aljegyző tárgyalta.

A bíroság meghozta itéletét és a panaszó apát elutasította minden igényével, mert a büntelő törvénykönyv §13. §3. értelmében, a mely szóról szóra így hangzik: „A házi fegyelemre jogosított személy által, annak gyakorlásában elkövetett könnyű testi sértés miatt büntetésnek nincs helye”, nem láta helyt a jogos panasznak.

Ezen itéletet a felsőbb bíroság is helyben hagyta; mert az iskolában is szükséges a házi fegyelem, e nélkül tanító nem boldogulhat. Akár a felekedet, akár a község, akár az állam e nélkül hiába hozza meg a tanügy oltárára az áldozatot.

A sulyos testi sértés kétségkívül megtorlandó a büntelő törvénykönyv alapján.

Itt igazán helyén találom és alkalmaszandóknak nyilvánítom a közmondást: „A ezél szentesíti az eszközöket.”

Jórováló értelmes szülő, a ki maga is keresztült ment annak idején a házi fegyelem erősből torturáján, s a tanító, a kinek öntudata, lelkiismerete csak az anyyi öfelalözést igényöl

munka és tanítás elismert eredményében nyugodhatik meg, nem riadhat vissza az elengedhetetlen fejelem fenntartása érdekében a keményebb eszközök — nagyobb bajt elő nem idézve, magáról meg nem feledkezve, mert e téren örök igazság marad: „A czél szentesíti az eszközöket.“
B-rszenyiként „Partra szállottam, bevonom vitóriumam.“

Tiszelt Kögyűlés! A mit ítam, megírtam, a mit mondtam, megmondtam, sine ira et studio. harag és utódöngöllet nélkül.

Ha valahol betegség van, kár azt eltűntől, szebb az őszinte szó és hát tulajdonképen „Igazmondás nem emberszólás.“

Legkisebb okom sines tartani attól: „Szóly igazat, betörök fejed.“

Irni, beszélni a kérdésben még sokat lehetne, ánde higgadt lélekkel, szent meggyőződéssel mondtam, a mit mondtam.

Szembeszálltam a félelemmel, a meghunyászkodással, a közönyösséggel; megostromoltam a rövidlátó eszt, ledézartam a gőgöt, korbacsooltam a tulngzó hatalmaskodást, nevelésségessé tettem az oklalan nagyravágást, hiszen ismerjük „A béka és ókór“ meséjét.

Midőn most már forró köszönetet mondok a tiszelt Kögyűlésnek, hogy engem a felolvasás szerencsésében részesíteni sziveskedett és mozaikszéri apróságokból szedett eszméimet, véleményemet, szírlád meggyőződésemet figyelemmel hallgatták, engedjék meg, hogy kifejezhessem régóta ápiolt, valámikor szerkesztő „koromban nyíltan hangoztatott és tettekkel támogatott óhajomat: „Virágzókk és törjün fölébe folyton Magyarország tanügye; legyen uralkodó a fény szelleme a sötétség országágában szemben! A tudás szelleme hassa át hazafiasan a nemzet minden osztályát, minden réteget s Kárpátoktól Adriáig egy boldog nemzet zengje: „A nagy világon e kívül minden számodra hely“ és nagy Szechenyiként: „Magyarország nem volt, hanem lesz!“

És még egyet! Palotától le a kunyhóig emeljen mindenki kalapot a nemzet napzásomái: a tanító kar előtt!

E b e r l R ó z a muraszombati áll tanítónő, a kör tagjának felolvasása

A szavalásról.

Midőn a felvett tárgyról szólni akarván, előre kijelentem, hogy nem óhajtok ugyan hosszas tudományos dissertációba bocsátkozni, hanem ilyen is szándékomban a tárgy hasznosságáról szólni, nemkülönben némilleg kifejezni azt, mennyiben fontos képző-eszköz a szavalás a nevelésben.

Vannak nevelők, a kik a szavalást nem méltatják a kellő figyelemben, vagy éppen mellőzik, azzal mondván magukat, hogy sok időt rabol el más fontos tantárgyaktól, már pedig nagyon tudnének azokról, a kik ilyen véleményben vannak, mert megosztják magukat egy igen fontos nevelési tényezővel. A szavalás már csak azért is fontos, mert az valóságos művészet vagyis az ékes-szóalkalmak legfontosabb tényezője, mert valamely költemény, vagy prózá szónoki beszéd folyékony elmondását, szép előadását, ha az a szónoklat igényeinek megfelel: szavalásnak, declamatio-nak nevezetük. A szónoklat igényei pedig abban összpontosulnak, hogy a szóbeli előadás előképe legyen azon eszméknek, melyek a beszéd tartalmát képezik. A tapasztalás bizonyítja, hogy az ily művészeti előadás még a szerkesztés és irány hiányait is felelgeti, s a közpészteri művet határozásai, tezt, míg a gyarló ponyvára lelketlen szavalás által a legremekbe beszéd is unalmas, a legfensőbb gondolatok is nyomátéltalanokká lesznek.

Fentiekre hivatkozva mondom, ha a szavalást kellőleg méltányoljuk, csak a nyelv művészeti irányát épöljük, már pedig a művészeti irány ápolása, minden nevelő s minden iskola feladata és kötelessége.

A szavalás haszna különösen a szép felolvasásban tűnik fel. Például barátságos társasági műveltebb körökben oly kellemesen hat a jelenlévőkre az összhangzatu olvasás, hogy észrevétel nélkül egyesülnek az olvasóval s hallgatók s költők és viszonylagos érinkezésbe jönek gondolatokban, s érzelmekben teljesen osztoznak.

Nemkülönben nagy haszna van a szavalásnak az egyházi, politikai, törvényszéki, akadémiái, tanbeszédekben, értekezésekben s alkalmi emlékezésedekben.

A szavalás leginkább és legnagyobb fényével mutatkozik valamely szóalkalmi beszéd vagy költemény előadásában, mert minden beszélő szerepléshez, hogy természetüket fölfoghassunk, világosan érthessük, csak a szavalás szelleme által nyer életet, jelentőséget, kellemet s valódi szépséget; mert a hang gyönyörű változékonysága, mely ugyancsak eleven s mélyen érzed lelkek sajátja, egy izgatott, ösztönzi és helyezi a szavatól egész lényegében oly összhangzatu, mely varázsa által oly mélyen hat lelkünkre, hogy mi előlájva a hang szépségétől és szépségétől, a legkellemesebb lelki helyzetet tapasztaljuk.

Itt méltán idézhetjük egy világhírű szónok-

nak a nyilatkozatát, T. J. Cicero és Quintilian tanúsága szerint egykor Demosthenestől kérdezők, mi az ékes-szóalkalmak legelső, mi a második s végre mi a harmadik legfontosabb kelleje? Demosthenes mind a három kérdésre e szóval felelt: Az előadás.

Ha csak egy futó pillantást vetünk a népek történetébe, azt fogjuk látni, hogy minden nemzet, a mely a szép irányt érezkelé birt, a jóéért s nemesért lángolt, a szabadság- s igazságért felkesedett, mindazok töredékeit különösen nyelvéket s irodalmukat tökéletesítet, minék életet ugyancsak az által adtak, hogy első sorban kiválóan műveltek a szavalás vagyis az ékes-szóalkalmi művészetét.

Azért is a görögök s rómaiaknál különösen Demosthenes és Cicero a szavalási jövőt befeljárásnál fogva a szellemre, szívre és lélekre a szép-művészetek legfontosabbikának tarták, s az élők elméjű Quintilian teljes igazsággal mondja, hogy egy középszerű költőt, egy költetlen beszéd, melyet a szép szavafűs életűk, sokkal nagyobb hatásu, mint a legszebb írott beszéd s költemény szavalat nélküli.

Ez az oka, a miért a görög és római nép legjelesebb tiszteivel és hősei a szavafűs rendkívül nagy beszben tartak, olyannyira, hogy azt életük végéig gyakorolták.

Az első nevelésnek főszólélei közé tartozván a hangzásat és a testgyakorlatok, hogy erőt, hajlékonyságot, ügyességet, szilárságot nyújtsanak egy a testnek, mint a beszédbe hangnak.

Franciaországban is a tizenhetedik század elején a szellemek irányát jellemző s általánosítottá, a nyelvet magában foglalta s az eszmékre és szavakra kiterjedt az ékes szóalkalmi bívós varázs ígéje. Richelieu bibornok adta e szót XIII. Lajos szájába a francia akadémia megalapító oklevelében. Az ékes-szóalkalmi, — mondatik abban, — a művészetek legemesebbike.

E szó fölöttébe minden képződést s kétegitelt a legszigorúbb szellemeket is. Az ékes-szóalkalmi vagyis az a mesterség, mikép kelljen mondania, a mit mondani kell, s rábeszélni arra, a mit tenni, vagy a mit hinni kell; így értelet és szót mindenki. A tanítás, az oktatás, az emberek eszelekvésére való hatás, valamely igazság b-bizonyításának a fogalma, nem volt elválasztható tőbbé a szellemi művek fogalmától. Az írás egy módja volt a eszelekvésnek; az ékes-szóalkalmi egy eszköze az irányadásnak. „Ez a művészet“ — írták akkor — „ad irányt valamennyi művészetnek; nem éri be azal, hogy tessék az irány tisztasága s a nyelv baja által, hanem meggyőzni igyükszik a tanereje és az érvek bősége által.“

A férfiu, ki annak ily szabatos értelmezését, ily nemes s világos képekben adta, Balzac volt.

De nem csak az ókori görögök- s rómaiaknál; nemcsak az angolok s francziáknál, hanem nálunk magyaroknál is az ékes-szóalkalmi, a szónoklat művésze adta meg akadémiainknak a fensőbb tekintélyt, melyre mindjárt kezdetben oly nagy szükség volt, s ezt pedig egyedül Kölcsey Ferencnek köszönhetjük. Ennek első ünnepélyes közgyűlésén mondta ő el emlekezésedét Káziucz felett s öltök közgyűlésén pedig B-rszenyi felett emlekezésedét olvastak fel. Ezekről Vajda mondja: Ha e két akadémiai beszédet valaméhez hasonlítan akarnók, úgy nemleg csak ama francia czéha szónoklatokra hivatkozhatunk, melyek a Bossuet-ot, a Bourdalen-ot, a Massillon-ot és Fénelon-ok alatt egész Európában figyelmet ébresztettek, felidézve az ókori nagy szónokok emlékeit s különösen Káziucz felett mondt beszédében érezték magukat: az erőt, mely a hallgatót önként magával ragadja, a saját-éggel a velőkig hat, leszt és feleml.

Kölcsey tehát első megteremtője a magyar ékes-szóalkalmi műt művészetének. „A szónokság — ugymond — szabad nép körében bántad s szabad nép életéhez tartozik. Ennek hangja szelidített meg a vad csoportokat: a nivelt nemzet tömegét szónoklat vezérl s emel felvona nem hin gond az, melyet az ékes-szóalkalmi elérésére szenteljük. Szó szavát híz maga után; élő tanácskozásban fejlik ki és tartatik fenn a szabadság szelleme; s jaja ki a nemzetnek, mely írott parancsokat néman olvas és vakon engedelmeskedik! Add hozzá hogy a szónokság sok és szivrázó erőt kíván s mondható-e hasonlatosnak a farsádot, mely annak megnyereséde éven keresztűl fordítottak?“

Most azonban azt hiszem, hogy eleget beszéltem már e tárgy hasznosságáról s jelentőségéről, szándékomban tehát átterni a tárgy gyakorlati részére, azaz arra a kérdésre: Mennyiben fontos képző eszköz a szavalás a nevelésben?

A nevelőnek kötelessége ugyan minden képző eszközt fölhasználni a gyermek nemesebb lelki tehetségeinek felelbrésztésére; már pedig szenge ifju korban hozza kell látni ehhez, minthogy a lélek akkor még legfogékonyabb. Ilyen alkalmas képző eszköz pedig a szavalás is. Egyaránt emelhetőt hat az ugy az értelmi-, valamint az érzed tehetségek fejlesztésére. Első sorban is nagy mértékben képződik az emlékező tethetség az által, hogy a gy rmekek valamely szép költemény könyv

nélküli betanulása által egészen magukéva tezik azt.

Az által, akakra és tartalomra nézve jól megválasztott költemény szép alakjával mintegy gyönyörködteti s ösztönzi a gyermeket a szavalásra, nemes tartalmával pedig fejleszt már gyermekben a leendő lelkes hazafi, s a bürgő hőlényt. Továbbá ilyen kitűnő költemények szavalása az iskolában fontos előgyakorlatát képezi a férfiu későbbi szabad előadásnak — Tudjuk azt, hogy a gyermek szemére leginkább a kiálló színek hatnak, úgy phantazijára is főleg az van hatással, a mi nagy zajjal jár, s minék eredménye közel fogható. Epen enél fogva van hatással tehát a tanuló ifjúságra nézve is valamely vers, próza vagy mesteribb költői mű díszelődása. Ha azonban a tanulók sikerült ilyen művet fölkeltesen magavá tenni, s képes azt kellő tagjelzéssel, ünnepélyességel a magasztos érzellemek megragadó hangjún szépen s kelkesen elszavalni; akkor át is értelet a művel, akkor önkénytelenné módokik benne egy a megfigyelő, következtető, valamint itélő tehetsége. Kedélyét emelve érzi, izlase nemesedik s fantazija pedig hevesebb mozgásba jő, bő anyagot nyrt a eszelekvésre, melő vágygyl s érdekelte viselkedik egyszerűs mind ama lángelme megismerése iránt is, mely e remekművet megalkotta, mely lelkeink anyai élet s gyönyört nyujta, s ime ezzel a szenge, fogékony elméjű műveket egy óriási léptet tett: azaz magát egy szerre a költészet varázslatjába, a nemzeti irodalom, remek eszruokába bevezette talája. Így kezd megismerküdni lassankint nemzetünk klasszikus íróival és találkozik a költészetnek tiszta forrásával, mely hitrta lesz kiemelni őt a darva anyagiság és fűzés posványából.

Menőt inkább lementire lájtuk ennek fertőjébe a mai kort, annál több okunk van sürgetni, hogy ezt az ideális irányt a nevelésben ne engedjük háttérbe szoritattni sehól, tehát a szavalásban sem, mert egyedül az eszményiség érzelme tesz képessé az erény fölfogására, Irodalmunk pedig elég gazdag tárházul szolgál a szép, hazafis s lelkes költeményeknek, csak paedagogiai tekintetek szerint legyenek azok jól megvalasztva. A szóirodalom éppen arra szolgál a szellemi táplálékul, a mi a test étekezésénél a fűszer, mert ama jótékony befolyást, melyet a szépirodalom ismerete a képelem életünkébe, különösen pedig a szépiészeti érelem finomítására gyakorol, tagadhatalanul elismerned. Fenteb említem ugyan, hogy a szavalás művészet a művészet pedig a legnagyobb Jelki élvek forrása, ennek követekezésében pedig hathatós előmozdítója az asztetikai érzelmet, azaz a jó izlés fejlesztéseket, mely ismét a kedély nemesítésére fontos befolyással van.

Mely szép és lélekelmő vallási érzelmet ébreszt egyik-másik alkalmas költemény elszavalása a gyermekben, melyben a költő nagy áhítattal magasztalja a Mindenható vehetetlen bölcseségét s jóságát, vagy egyik-másik vallási igazságának ádvarasztó jóvólatt ismeretét meg. Ilyenkor az előadásnak a heve s varázsa kell, hogy megihlessen, mert jobbjó örömeik csak akkor használhatjuk, ha lelkünk a magasság felé tekintet, gondolatával Istenség emelkedik.

Már pedig Szt Paul apostoltól kezdve a legnagyobb költők maiglan akár egy Gergelyt, Dautot, Milfont, Schillert, Madéchet vagy Büttvást idéznék, mind ezek műveinek tartalmi szépségét a legtisztább keresztényi vallás érzelmeinek forrásából meríték. Például a tisztelet, igazság, öröm, szépség és béke a tiszta lélekünk mindmennyany késsége nem-éppen a költők által eszményítve lettek, és pedig az által, hogy mentek a rut érdekek salakjától, a saját énjökből mintegy kilépve a mindenséget élelik a saját én gyánat.

Ismét egy másik elragadtatással festi le a természet szépségeit, a családi tűzhely boldogságát; Istén, a szűlők s haza iránti szeretet, miáltal a legnemesebb érzelmeiket ébreszti, a lelket mintegy nemesebb eszeledetekre vagyis az érenek magasztos gyakorlására buzdítja. Ez az emberben ébredő öntudatos lelki élet, mely őt a véges sokszor nyomászfólag korlátozó világ porából a szellemi szabadság honába vezet. — E szellemi szabadság utáni vagy készleti a légszert teremtet, míg a tömeg csak a kész-t élvezi; de ez élevezében a szellemő lelke bár gyengébb öntudatú, mégis átéri a terentes diadalmas gyönyört.

„A művészet — mondják — nemesíti érzésünket, gondolkozásunkat s erkölcesünket. Ezt bátran állíthatjuk tehát a szavalás művészetéről is, mert nevelő hatású különösen a nemzeti életre vonatkozólag el kell ösmernünk: ninthogy ennek gyakorlásában az irodalmi nyelvtűn egyik apostolat képviselése láthatjuk. Ha mári a nyomatott betű, megnyivel inkább képes az eleven szó elszenteni a honzeret s nemzeti önértet lángját; mert annak nyoma ott marad a felheltű lélekekben, hogy egy az abban fejkölt eszmék ismét erős alapot nyújtsanak a nemes jellem képzésére és annak megszilárdítására. Avagy egy történeti hősköltemény mintaszerű elszavalása, melyben a tanuló hazája neveléséből egyenlét, dicső nagy óskt tetteit és eseményeit magasztalva talája, nem fizik-e őt újában ezer meg ezer szállal hazájához? —

